रङ्गारि पु॰ रङ्गस्यारिरिव मारकत्वात् । करंजीरे रत्नमा॰ । तद्रसंबन्धाद्धि रङ्गस्य जीर्णता वैद्यकप्रसिद्धा ।

रङ्गावतारक पु॰ रङ्गे नाट्यस्थानेऽवतरति वेशान्तरपरिग्रहेण अव+तृ–ण्वुल् । १नटे शैलूषे जटा॰ । शक्तार्थे क्षेमच॰ । तदन्नभोजननिषेधो मनुनोक्तो यथा "कर्मारस्य निषादस्य रङ्गावतारकस्य च । सुवर्णकर्तुर्वैणस्य शस्त्रविक्रयिणस्तथा । न एतेऽन्ये त्वभोज्यान्नाः क्रमशः परिकीर्त्तिताः । तेषामन्नमसिरोमाणि वदन्त्यन्नं मनीषिणः । भुक्त्वातोऽन्यतमस्यान्नममत्या त्वपणं त्वहम् । मत्या भुक्त्वा चरेत् कृच्छ्रं रेतोविण्मूत्रमेव च" ।

रङ्गिणी स्त्री रङ्गमिव गुञ्जाणि मूलानि सन्त्यस्याः इनि । १शतमूल्याम् जटा॰ । २कैवर्त्तिमुस्तके च राजनि॰ । ३रङ्गयुक्ते त्रि॰ ।

रङ्गस् न॰ रघि–असुन् । वेगे अमरे पाठान्तरम् । [त ।

रच रचनायां अद॰चु॰उभ॰सक॰सेट् । रचयति ते अररचत्

रचना स्त्री रच–युच् । रचने १पुष्पपत्रादेर्विन्यासे अमरः । भावे ल्युट् । तत्रैवार्थे न॰ ।

रज न॰ रनृज–क । १स्त्रीकुसुमे शब्दर॰ । २परागे ३रेणौ ४गुणभेदे च पु॰ जाने शब्दच॰ ।

रजक पुंस्त्री॰ रजति रनृज–ण्वुल् नलोपः । वस्त्रादेः रागकारके जातिभेदे (धोबी) अमरः । स च तीवरकन्यायां धीवराज्जातः ब्रह्मवै॰ । स्त्रियां ङीष् । सा च कुलनाविका "रजकी नापिताङ्गना" तन्त्रम् ।

रजत रनृज–अतच् नलोपः । १रूप्ये अमरः । २गजे ३दन्ते ४रुधिरे ५हारे ६रौप्ये ७स्वर्णे ८धवले च हेमच॰ । ९शुक्लगुणवति त्रि॰ ।

रूप्यधातोरुत्पत्त्यादि भावप्र॰ उक्तं यथा "त्रिपुरस्य वधार्थाय निर्द्दग्धे निर्द्दग्धैर्विलोचनैः । निरीक्षयामास शिवः क्रोधेन परिपूरितः । अग्निसत्कामसमपतत्तस्यैकस्माद्विलोचनात् । ततोरुद्रः समभवद्वैश्वानर इव ज्वलन् । द्वितीयादपतन्नेत्रादस्रबिन्दुस्तु वामकात् । तस्माद्रजतसत्पत्रमुक्तकर्मसु योजयेत् । शुक्लिमच भवेत्तस्य वङ्गादिरसयोगतः । रूप्यन्तु रजतं तारशुक्लकान्ति सितप्रभम् । गुरु स्निग्धं मृदु श्वेतं दाहे छेदे घनं समम् । वर्णाढ्यं चन्द्रवत् स्वच्छं रूप्यं नवगुणं शुभम् । कठिनं शुक्लिमं रूप्यं रक्तं पीतदलं लघु । दाहच्छेदघनेनैष रूप्यं दुष्टं प्रकीर्त्तितम् । तारं शरीरस्य करोति तापं शतं घनं गच्छति शुक्लनामम् । वीर्यं बलं हन्ति तनोति पुष्टिं महागदान् शोधयति क्षणेन" । स्थानान्तरे तत्रैव

तस्य शोधनविधिः "पक्वीकृतपत्राणि तारस्याग्नौ प्रतापयेत् । निर्मिश्रे चम्पतप्तानि तैले तक्रे च काञ्जिके । गोमूत्रे च कुलत्थानां कषायेच त्रिधा त्रिधा । एवं रजतपत्राणां विशुद्धि [illegible] प्रजायते" । अथाशुद्धस्य रूप्यस्य दोषमाह "रूप्यं त्वशुद्धं प्रकरोति तापं विवर्णकं वीर्यबलक्षयञ्च । देहस्य पुष्टिं हरते तनोति रोगांस्ततः शोधनमस्य कुर्यात्" । अथ रूप्यमारणविधिः "भागैकं ताम्रकं मध्यं यामसम्मर्दनेन केनचित् । तेन भागत्रयं तारपत्राणि परिलेपयेत् । धृत्वा मूषां पुटे रुद्ध्वा पुटेत् त्रिंशद्वनोपलैः । सम्उद्धृत्य पुनस्तालं दत्त्वा रुद्ध्वा पुटे पचेत् । एवं चतुर्द्दशपुटैस्तारमस्य प्रजायते" । अथान्य प्रकारः "स्नुहीक्षीरेण संपिष्टं माक्षिकं तेन लेपयेत् । ताम्रकस्य प्रकारेण तारपत्रस्य बुद्धिमान् । पुटेच्चतुर्द्दश पुटैस्तारमस्य प्रजायते" । एवं मारितस्य रूप्यस्य गुणः "रौप्यं शीतं कषायञ्च स्वादु पाकरसं सरम् । वयसः स्थापनं स्निग्धं लेखनं वातपित्तजित् । प्रमेहादिकरोगांश्च नाशयत्यचिराद् ध्रुवम् ।"

रजताचल पु॰ रजतकल्पितोऽचलः । दानार्थं कल्पिते रजतमये पर्वते मत्स्यपु॰ ७७अ॰ तद्विधिर्द्दशग्रः । रजतमिव शुभ्रोऽचलः । २कैलासपर्वते रजतगिर्य्यादयोऽप्यत्र पु॰

रजन न॰ रनृज–ल्युट् । १रागे त्रि॰कौ॰ । २कुसुम्भे ३हरिद्रायां ४रात्रौ च स्त्री उज्ज्वलः गौरा॰ ङीष् ।

रजनि(नी) स्त्री रज्यतेऽसौ रनृज–कनि वा ङीप् । १रात्रौ २हरिद्रायां ३जतुकायाञ्च अमरः ।

रजनीकर पु॰रजनीं करोति कृ–ट रजन्यां करः किरणोऽस्य वा । १चन्द्रे शब्दर॰ २कर्पूरे च । [पुष्पप्रधाने वृक्षे ।

रजनीगन्धा स्त्री रजन्यां गन्धो यस्याः । स्वनामख्याते

रजनीचर पुंस्त्री॰रजन्यां चरति चर–ट । १राक्षसे शब्दर॰ स्त्रियां ङीष् । २चौरे ३यामिकभेदे च ।

रजनीजल न॰ रजन्या जलमिव । नीहारे हारा॰ ।

रजनीपुष्प पु॰ रजन्या हरिद्राया इव पुष्पमस्य । (पूतिकरमचा) करञ्जभेदे राजनि॰ ।

रजनीमुख न॰ ६त॰ । प्रदोषे सूर्य्यास्तकालात् चतुर्दण्डात्मके मुहूर्त्तात्मके वा काले अमरः । प्रदोषशब्दे दृश्यम् ।

रजनीहासा स्त्री रजन्यां हासो विकासो यस्याः । शेफालिकायाम् शब्दर॰ ।